

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 2 sierpnia 2023 r.

ZP-NKWR.431.2.38.2023.PSZ

Pani
Natalia Szcześniak
Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Chocianowie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 26 – 27 czerwca 2023 r., na podstawie art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426), dalej zwanej „ustawą”, kontrolerzy Piotr Szafarowicz główny specjalista i Jacek Sujka inspektor wojewódzki z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu przeprowadzili kontrolę kompleksową w trybie zwykłym w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chocianowie, zwanym dalej „Ośrodkiem” lub „OPS”.

Przedmiotem kontroli była ocena organizacji systemu pracy z rodziną w gminie oraz zgodność zatrudniania asystenta rodziny z wymogami kwalifikacyjnymi. Kontrolę przeprowadzono zgodnie z zatwierdzonym w dniu 22 grudnia 2022 r. przez Wojewodę Dolnośląskiego Planem Kontroli na I półrocze 2023 r.

W okresie objętym kontrolą, tj. od dnia 1 czerwca 2022 r. do dnia 26 czerwca 2023 r., funkcję Kierownika Ośrodka pełniła Pani Natalia Szcześniak – odpowiedzialna za realizację zadań w ocenianych obszarach. W wyniku przeprowadzonej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z nieprawidłowościami, a jej uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny. Możliwą przyczyną wystąpienia nieprawidłowości było niewłaściwe stosowanie przepisów ustawy. Kontrola została odnotowana w książce kontroli Ośrodka pod numerem 29.

Postępowanie kontrolne przeprowadzono na podstawie przedłożonej dokumentacji dotyczącej organizacji systemu pracy z rodziną, aktów prawa miejscowego, dokumentacji z akt osobowych potwierdzającej kwalifikacje zawodowe i zatrudnienie asystenta rodziny oraz wyjaśnień złożonych przez kierownika Ośrodka.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Chocianowie jest jednostką organizacyjną i budżetową Gminy Chocianów. Obowiązek realizacji przez Ośrodek zadań z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wynika z treści § 2 ust. 1 pkt 7 Statutu Ośrodka Pomocy Społecznej w Chocianowie przyjętego uchwałą Rady Miejskiej w Chocianowie nr XXX.197.2020 z dnia 24 września 2020 r. oraz treści § 4 pkt 4 i § 17a Regulaminu organizacyjnego wprowadzonego zarządzeniem kierownika Ośrodka nr 7.2023 z dnia 11 kwietnia 2023 r. (*dowód: akta kontroli str. 50*).

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 – letniego gminnego programu wspierania rodziny. Mając na uwadze powyższy obowiązek, w okresie objętym kontrolą, w Gminie Chocianów obowiązywały kolejno dwie uchwały Rady Miejskiej w Chocianowie Nr XXV.154.2020 z dnia 27 lutego 2020 r. i Nr LXIII.438.2023 z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Chocianów na lata 2020 – 2022 i 2023 – 2025. Obowiązujące, w okresie objętym kontrolą, Programy składały się z dwunastu części: Wprowadzenie, Podstawy prawne, Diagnoza społeczna, Założenia Programu, Cel główny, Cele szczegółowe i działania, Adresaci Programu, Realizatorzy Programu, Oczekiwane rezultaty realizacji Programu, Źródła finansowania, Monitoring i Podsumowanie. W częściach dotyczących diagnozy społecznej wskazano na potrzeby mieszkańców gminy w zakresie udzielanej pomocy finansowej, rzeczowej i pracy socjalnej. Jako najczęściej występujące powody ubiegania się o pomoc wymieniono: ubóstwo, bezrobocie, potrzeby ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, niepełnosprawność i choroby, przemoc w rodzinie oraz alkoholizm. Na przestrzeni lat 2020 – 2023 dostrzeżono systematyczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej oraz rodzin objętych lub zobowiązanych do współpracy z asystentem rodziny. Oba Programy zakładały ten sam cel główny, tj. rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin, który sprzyjałby prawidłowemu ich funkcjonowaniu i wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Program, aktualnie obowiązujący, w części VI „Cele szczegółowe i działania”, pkt 4 „Opieka nad dziećmi z rodzin niewydolnych wychowawczo” nie przewiduje udzielania pomocy dzieciom w formie udziału w zajęciach prowadzonych przez placówkę wsparcia dziennego, której prowadzenie jest obowiązkiem gminy wynikającym z art. 176 pkt 3 lit. c ustawy (*dowód: akta kontroli str. 14, 19 – 46*).

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy, za organizację i prowadzenie pracy z rodziną odpowiedzialna jest gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania. W okresie objętym kontrolą rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji

opiekuńczo – wychowawczych miały możliwość korzystania z pomocy, wsparcia i konsultacji z psychologiem w Ośrodku w Chocianowie, w wymiarze 8 godzin miesięcznie. W badanym okresie cztery osoby skorzystały z tej formy pomocy. Dodatkowo, po wcześniejszej rejestracji telefonicznej, konsultacji i poradnictwa psychologicznego udzielano w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym działającym przy Miejsko – Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chocianowie. W ramach obowiązku Gminy dotyczącego zapewnienia rodzinom niewydolnym wychowawczo terapii lub mediacji oraz ze względu na sądowe zobowiązanie wybranych rodzin do udziału w zajęciach wzmacniających ich kompetencje rodzicielskie, zorganizowano cykl pięciu warsztatów grupowych, które odbyły się w Regionalnym Centrum Kultury w Chocianowie w lutym 2023 r. Zajęcia dotyczyły tzw. „pozytywnej dyscypliny” oraz technik skutecznej komunikacji z dzieckiem. Nieodpłatną pomoc prawną, w siedzibie budynku przy ul. Pocztowej 18 w Chocianowie, udzielali radcy prawni zatrudnieni przez Powiat Polkowicki. Konsultacji prawnych udzielano raz w tygodniu, po wcześniejszym uzgodnieniu terminu. W okresie od 1 czerwca 2022 r. do 26 czerwca 2023 r. Gmina Chocianów nie świadczyła usług opiekuńczych i specjalistycznych rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych ze względu na brak zgłoszeń i wniosków oraz zainteresowania rodzin tą formą pomocy (*dowód: akta kontroli str. 14 – 15, 18*).

W okresie objętym kontrolą w Ośrodku zatrudnionych było dwóch asystentów rodziny, z czego jeden pracował na podstawie umowy zlecenia do 31 lipca 2022 r. Od dnia 1 sierpnia 2022 r. w zatrudnieniu pozostawał więc tylko jeden asystent w pełnym wymiarze czasu pracy, obejmujący 15 rodzin. Dodatkowo, w ramach umowy zlecenia, pracował z dwoma rodzinami. Praca asystenta nie była łączona z obowiązkami pracownika socjalnego na terenie gminy Chocianów, jak również asystent nie prowadził postępowań administracyjnych z zakresu świadczeń realizowanych przez Gminę, co zgodne jest z art. 17 ust. 2 – 4 ustawy. Ośrodek regularnie ponawia ogłoszenia o naborze na stanowisko asystenta rodziny na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ośrodka oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Polkowicach. Do dnia kontroli nie udało się jednak nikogo zatrudnić. W badanej grupie kontrolnej 80% rodzin zostało sądownie zobowiązanych do podjęcia współpracy z asystentem rodziny, natomiast pozostałe 20 % to rodziny, które zawnioskowały o tę formę pomocy w czasie wywiadu środowiskowego w sprawie przyznania zasiłku celowego.

Na podstawie akt zawierających dokumentację pracy asystenta z rodziną, dokonano oceny prawidłowości i zgodności realizowanych zadań z wymogami określonymi w ustawie i stwierdzono, co następuje:

- a) w rodzinach, które sąd zobowiązał do współpracy z asystentem, nie został przeprowadzony wywiad środowiskowy służący zebraniu danych o rodzinie, jej strukturze, potrzebach, deficytach, itp. Jest to nie zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy;
- b) zgodnie z art. 11 ust. 2 i 3 ustawy, pracownik socjalny niezwłocznie po sporządzeniu wywiadu środowiskowego w rodzinie dokonał analizy jej sytuacji i wystąpił do kierownika Ośrodka z wnioskiem o przydzielenie asysty. Bezzasadnym jest formalizowanie przydziału asystenta rodzinie zobowiązanej sądowo do współpracy;
- c) od rodzin, które sąd zobowiązał do współpracy z asystentem bezzasadnym było odbieranie zgód na tę współpracę. W przypadku rodziny, która sama wnioskuje o ten rodzaj pomocy, zgodę odebrano zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy;
- e) zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy, asystent dla każdej rodziny sporządzał „plan pracy z rodziną” na podstawie zebranych informacji. Przygotowywanie planów pracy na okresy 2 lub 3 miesięczne uznaje się za bezcelowe, zwłaszcza gdy są identyczne w treści. W planach zostały określone zakresy realizowanych działań i przewidywane efekty, natomiast nie wskazano terminów realizacji tych działań. Należy zadbać o precyzyjne określanie terminów, w których dane działanie winno być podjęte;
- f) zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, asystent dokonywał okresowej oceny sytuacji rodzin i przekazywał je do akceptacji kierownika ośrodka;
- g) zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy, w przypadku zakończenia pracy z rodziną asystent monitoruje funkcjonowanie rodziny. W badanej grupie kontrolnej nie było rodzin objętych monitoringiem.

Asystent rodziny, w ramach dokumentowania swojej pracy, prowadził „Kartę realizacji działań asystenta”, gdzie odnotowywano daty wizyt w rodzinie, czas ich trwania oraz podjęte wobec niej działania. W dokumentacji z pracy asystenta stwierdzono również realizację obowiązku sporządzania comiesięcznych sprawozdań do sądu, który wydał stosowne orzeczenie (*dowód: akta kontroli str. 15 – 16, 50 – 56*).

Na podstawie art. 29 i art. 31 ustawy, rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych może być objęta pomocą rodziny wspierającej, która przy współpracy asystenta rodziny, pomaga w opiece i wychowaniu dzieci lub prowadzeniu gospodarstwa domowego. Kierownik Ośrodka oświadczył, że w gminie Chocianów nie było

nigdy żadnej rodziny wspierającej, pomimo podejmowanych działań informacyjnych w tym zakresie (*dowód: akta kontroli str. 16*).

W związku z art. 176 pkt 3 lit. c ustawy, kierownik w Ankiecie z działalności Ośrodka w okresie objętym kontrolą oświadczył, że na terenie gminy Chocianów nie funkcjonuje placówka wsparcia dziennego w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziny (...). O braku realizacji przez Gminę Chocianów zadania własnego w zakresie prowadzenia placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienia w nich miejsc dla dzieci, organ kontroli powiadomi wójta odrębnym pismem (*dowód: akta kontroli str. 16 – 17*).

Zgodnie z art. 176 pkt 5 i art. 191 ust. 9 i 10 ustawy, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki na jego opiekę i wychowanie w przypadku umieszczenia w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na dzień kontroli 40 dzieci pochodzących z gminy Chocianów umieszczonych było w pieczy zastępczej, w tym 29. dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej, a 11. w instytucjonalnych. Ośrodek na bieżąco ponosił wydatki na opiekę i wychowanie dzieci na podstawie not księgowych przekazywanych przez Powiat Polkowicki. W okresie objętym kontrolą łączna kwota opłat wyniosła 235.612,96 zł (*dowód: akta kontroli str. 17, 47 – 49*).

Art. 179 ust. 1 ustawy nakłada na wójta obowiązek złożenia radzie gminy sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawienia potrzeb związanych z realizacją tych zadań, w terminie do dnia 31 marca każdego roku. W praktyce kierownik jednostki organizacyjnej gminy realizującej zadania z zakresu wspierania i pracy z rodziną jest odpowiedzialny za przygotowanie projektu dokumentu. Kierownik Ośrodka przedłożył do akt kontroli „Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Chocianów za lata 2021 – 2022” zawierające opis realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Sprawozdanie zostało złożone w dniu 31 marca 2023 r. do Urzędu Miasta i Gminy Chocianów (*dowód: akta kontroli str. 17, 65 – 78*).

W zakresie zgodności zatrudnienia asystenta rodziny z wymogami kwalifikacyjnymi ustawy nie stwierdzono nieprawidłowości. Zarówno osoba zatrudniona do dnia 31 lipca 2022 r., jak i osoba zatrudniona na stanowisku asystenta rodziny na dzień kontroli, miała wykształcenie wyższe magisterskie na kierunku pedagogika i złożyła oświadczenia o spełnianiu wymagań określonych w art. 12 ust. 1 pkt 2 – 4 ustawy. Zatrudniony asystent rodziny nie figurował w bazie Rejestru Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym (*dowód: akta kontroli str. 79*).

W okresie objętym kontrolą asystent rodziny uczestniczył w jednym szkoleniu dotyczącym nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Szkolenie zostało opłacone ze środków własnych Ośrodka (*dowód: akta kontroli str. 17, 80*).

W ramach zadań zleconych gminie z zakresu administracji rządowej Ośrodek w roku 2022 i 2023 realizował następujące programy rządowe dotyczące wspierania rodziny: „Rodzina 500+”, „Dobry Start”, „Karta Dużej Rodziny”, „Za życiem” oraz „Posiłek w szkole i w domu” (*dowód: akta kontroli str. 17 – 18*).

W wyniku przeprowadzonej kontroli kompleksowej w trybie zwykłym w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chocianowie stwierdzono w badanym zakresie następujące nieprawidłowości:

- 1) w rodzinach zobowiązanych sędownie do współpracy z asystentem nie przeprowadzano wywiadów środowiskowych;
- 2) w planach pracy z rodziną nie określano terminów realizacji działań.

Wobec stwierdzonych powyżej nieprawidłowości, wydaje się zalecenia pokontrolne:

- 1) Przeprowadzać wywiady środowiskowe w każdym przypadku powzięcia informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Podstawa prawna: art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426).

Termin realizacji: na bieżąco.

- 2) Określać w planach pracy z rodziną terminy realizacji działań.

Podstawa prawna: art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426).

Termin realizacji: na bieżąco.

Pouczenie:

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego składa się na zasadach określonych w art. 197d. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426). W terminie do dnia **4 września 2023 r.** kierownik jednostki podlegającej kontroli winien powiadomić Wojewodę Dolnośląskiego o sposobie realizacji **uwag, wniosków i zaleceń** przedstawionych w niniejszym wystąpieniu.

.....
(przewodniczący zespołu inspektorów)

.....
(członek zespołu inspektorów)

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

.....
(kierownik komórki do spraw kontroli)
Zdzisław i Przemysław Spółecznej